

Nyírfalvi Károly

Szabadszedés

(Részletek)

Egy fényképről

A megnyerő arc kiköveteli a hirtelen történést, szólni sem kell, kérni sem kell, a japán hölgyek nyújtják a gépet, elhelyezkednek a fűvön, szelíden utasítanak, megmutatják a gombot, minden oly gyorsan megy végbe. Továbbállnak. Másikunkra gondolok, ő mesélt a német turistanők kémakcióiról, hogy mindig gyárák, üzemek, egyéb fontos épületek előtt fényképezkedtek.

Fejemben megfogom a gyanú, mosolyom legörbül, csak a nap foltjai terelik el amúgy is gyermektegg aggályaimat. A fű az fű, a rét mögött a majdnem semmi áll. De hol voltak a hölgyek férjei? Nyitva hagyok kérdést, táskát, ajtót, ablakot, mondatot...

Mattra szárítva, elutazás előtt

Mint kinek tartása nincs már, vagy elveszett, félúton kihagyott részlet, vagy csupán történik akár nélkülöd is. Állsz a félig kinőtt hosszú kabátban esetlen, némán, csüggedt tartásban, hajadba kap a szél, arcod szép, és sajnálni valóan másban keresed önmagad. Szép a kabát, az összes félbehagyott mozdulat, kissé kopott a tekintet, ahogy fedi majdnem a gallér, elnyűttek a színek s az estébe hajlott, aprócska tér, ahogy állsz ott kiagyaltan és mereven, kissé drámai, kissé komikus, kissé olyan, mint szűz kezek a végső pillanatban, ahogy belülről kifordítod magad, mint szelíd farkas vagy vérszomjas bárány.

Vajon mire készülsz és hogyan? Még csak dökög a vonat, még leugorhatsz vagy éppen föl, ha kihúzod magad, leszel, aki éppen vagy, aminek látszol, látszanál egy épp csak elképzelt, elsieltett felvételen...

Óvatosan, mintha tojásokon lépkednél a fenyőkön átszűrődő fényben a mohos karosszériák, az indákkal körülfont volánok erdejében. Az újjáéledt sűrűség visszavette szűkülő terét, magába szívta az idegenek itt hagyott kacatjait, pedig neki nem kell. Most, hogy beszélnek róla, holtában is oly eleven. Ha itt volna, ünneppé válna a megszokottság, a napok buzgalma, mintha az ő fényében akarna mindenki sütkérezni. De ha itt volna, nem beszélnének, nem írnának róla, mert élne, s nem állna ott a mezsgyén szelíden kiterítve, akár egy szendergő bölcselet. Ő az én élő holtam. Mintha az ő fényében akarnék sütkérezni, de árnyékot is alig vet.

* * *

Ez itt a hősi zseb, most beraklak ide a szívem fölé, lennél csak laposabb, hogy jobban elférnél, vagy ha rajzolni tudnék legalább, a fénykép annyira, de annyira személytelen. Pedig úgy lesz, mert vinnélek, vinnélek, még ha megmakacsolod is magad, és azt mondd, egy arcképnek nincs lába, hogyne volna, csak oda kell képzelni, és tudomásul venni, hogy minden elvont, ami megfogható, és egyként része vagy a szellemvilágnak és az enyémmnek, hogy is tudnék elindulni másképp, ha nem látom az öröm könnyeit legördülni arcodon a szárazon zuhogó esőben, mikor kezembe adod az utolsó ernyőt, tudva tudván, elvesztem ezt is. Ha fejem fölé tartod, oda a büszkeségem...

* * *

Száttört album

Szémann Richárd képeire

azzal kezdődik, hogy véget ér.

(Pilinszky János)

Egyetlen hirtelen mozdulattal szemétkbe söpröm tárgyi emlékeimet is, hogy tiszta legyen az asztal. Nem számít semmi, a következő percben már guberálok...

Ha takarítás közben véletlenül előkerül egy fénykép, mindent félbehagyok, lassan merengve az idő felszámolt síkjain. Akár egy lebontott épülethez készült ószes tervrajz, a földbe temetett archívummal együtt.

És valahol gondosan őrzik a negatívokat is, annyi, de annyi másolatot készíthetnék más-más méretben, másmilyen papírra, más és más árnyalatban. Egyik sem volna ugyanaz, és egyik sem lenne az eredeti.

Fényképet gyűjtök, és nekem „AZ” kell. Az elodázott színek, fények, ízek, mozzanatok, párlatok. Akkortájt utáltam őket, most hiányoznak. A házba lépve kezdődik minden újra előlről.

Turkálasz régi fényképek közt, rendszert és rendet raknál köztük, akár az emlékezés lépcsőit raknád sorba, ugrálva, vagy óvatosan, de nagy lépésekkel haladnál köztük. Határozottan vagy lusta, vagy csak a szemed táplálkozna a vonalak, formák, foltok özönével, s nem kell neki a méla pakolászás?

Valamit kellene írni a képek hátuljára is, idő, helyszín, segíteni a már homályosuló emlékezetet. Egyszer azt írtam, mintegy önmagamnak: turkálasz fakó fényképek között...

De most, hisz mily éles, tűpontos mind, mintha ott lennék, pedig szinte idejét sem tudom. Nem tudom, kik mennek, hol mennek az úton, csak hogy sétálni, nézni, figyelni, szemlélődni jó. Ellesni a pillanatot. Egyetlen hirtelen, jól irányzott mozdulattal visszacsempészni az emlékeket mind, hogy szólni se kelljen, csak nyitott szájjal, nyitott szemmel, nyitott szívvel belemerülni a fénybe, a részbe, a kettő közé, amikor csak én vagyok, a gép, és az alany, önfeledten, ahogy sosem többé...

Alig is mozdulva szárnyalni idő és tér megannyi síkja és rétege között.

Végigjárva a lakatlan házat, egyenként a szobákat, a szekrények mélyéig túrva csekély fogódzó után, hogy megismerd, akiről annyit tudsz: hirtelen hagyott itt minket. A konyhában hús árnyak között a mosatlant átnézve apró tényekből összeáll a remélt ismeret. S míg kipakolsz a fiókból, magad is megvilágosodsz: zöltség és gyümölcs, hús és krumpli vagy, s mindaz még, mi düledező szekrényekből válladra hull, s első zavarodban magadra öltve elhagyod a házat...

Egy foszladozó doboz a családi ereklyék homályos fülkéjéből a kezekben maradt, az udvaron ücsörögve nézed önmagad, és az ismeretleneket a kettős tájban magad körül és a képeken egyként. Akárhogy is szeretnéd, a képekből történet nem kerekedik, sovány a múlt, az emlékezet meg kitúr kis sarkaiból a partvonalon túlra.

Sorjáznak formák, arcok s a történetek foszlányai, valami zene is megszólal a belső fülben, de nem több. Vagy tán ennyi is épp elég, hisz nincs már közös történet sem, és annyi doboz, ahány fénykép a tisztára mosott udvaron, vagy hátul a sufniiban, de nem folytatod, nem kezded előlről, de folytatod, vagy újra indulsz, de másképp, és akkor már e szavak sem fedik kisszerű helyzetet. Túlélsz, fénykép, mondhatnám, meghaladsz úgysis...

Mint varangyok az éjszakában, tartunk valahonnan valahová a telehold fényénél...

Így telnek napjaink? A fényben aztán egy ládára lelünk, benne a széthordott múlt, és elmosódott, holtukban szép képek. Így teltek napjaitok? Én miért nem éltem akkor? De hisz ott vagyok minden ráncban, redőben, az ősök arcában, elmenőben és visszatérőben. Elveszem ezeket, a birtoklási vágy ösztökél, de az értetlenség hatalma visszatart, hogy mélyükre lássak.

Ma is arra mentem, hátha újra látom, vagy történt valami változás. Mozdulatlan hevert az úton, pihenésnek nem mondhatnám, mintha csak odatévedt volna egy rossz pillanatban egy kutya elé, egy kerék alá, akár a rosszkor elem hulló képek, éppúgy nem értem, és nem tudok kezdeni velük semmit, akár ezzel a halott sünnel.

Fáradt vagyok, ahogy kimondom, máris újabb nap kezdődik, és jönnek újra a képek, az arcokat nincs kihez, mihez kötni, eldobni, kiszórni nincs szívem őket, miért ezeknek ne lenne helyük az emlékezet szűkös kis rekeszeiben.

Fáradt vagyok, s ahogy kimondom, egyre inkább lecsüng a kéz, a csüggeteg áll, nem is éltem akkor, mi végre találtak meg ők engem, s ha épp engem, nem lehetnék-e részük, részesük valamiképp?

Ugyanazok a hírek hajnalban, akár este. Éjszaka, míg aludtam félig mélyen, félig elnyúzottan forgolódva, nem történt semmi? A semmi történt. A világ más részein, ahol fordítva folyik le a csapvíz és máskor kél a nap, mindenki aludt, elaludt mindenki? Nem hiszem el. Mintha ugyanazt jelentené nyüzsgés és nyugalom. De véletlen-e, hogy egyazon hanggal kezdődnek?

Szóval, nem mintha érdekelnének a hírek, hisz oly szomorúak mindig, de vannak újabbak, vagy csak én ébredtem fejfájósan a pisla fényű megvilágosodástól, hogy megint reggel van. Nincs ebben több, túl sok is ez már. Az utol-

só utáni percben járok, mikor minden csak kifelé hull, és nem zuhan vissza, nem találná már a helyét...

Ágyam mellett, alatt, mindenütt emlékek, fényképek, rojtküllők és félelmek a szőnyeg ráncai, a padló repedései között megbújva. Ha, mondjuk, címet adnék nekik, már részük lennék valamiképp.

Nicsak, ez itt a halász meséje, ez meg betlehemezést mutat, itt meg egy fiatal cserkész portréja, régi csónak a Beregen, idilli hógolyózás, képkeretező a napfényben. Az idő több rétegéből összemosva ló, angyal, kerékpár, pályaudvar, park, piknik. Egy aluljáró Sopotban, felismerem, bár ott sem jártam még. Tájkép hegedússal, lehetne Chagall képe is, vizek partja és magányos vikinghajó. Minden itt van, akár egy síkba metszett panoptikum elemei, rendszertelenül szétszórva a szőnyegen. Mit akarnak ezek tőlem, mit akarhatok én tőlük?

Ha kegyes csalással odavarázsolnám magam némelyik sarokba, szegletbe, birtokolva így az ismeretlen időt és teret, zsugorítva a távolságot, mekkora öröm lenne számomra és mekkora ámitás másoknak, vagy a tömegben, ha ott rejtőzik ama titokzatos személy, aki tudtán kívül juttatta el hozzám e hulladéknak tűnő kincseket. Kisajátítom őket, hogy megoszthassam mindenkivel. Így lesz. És most alvás, újabb üres papírok várnak, hogy megtöltsük őket szívvel és elmével, jelekkel, bánattal és örömmel egyként.

* * *

*Nagyáruház a város szélén
(Ginsberg-palimpszeszt)*

Milyen gondolataim támadnak ma éjszaka, míg fejfájósan tévelygek a kis utcákon át hazafelé a teliholdat bámulva. Betérek az áruházba, a kiárúsítások idejét éljük, *egész családok vásárolnak ma este*. Sétába, nyugalomba fáradtan válogatok a kopottas gúnyák között, ujjaim között pereg az idő, mint túlérrett banán, ehetetlenül.

A sorok között várakozó apák, a polcoknál az olcsóbb holmikért egymást tépő anyák, és gyerekek sírnak hisztériázva, mert kosárba ülnének az édességes polcok között utazva, elveszve a cukorkás csomagok erdejében.

Mit keresek itt, kezem ügyében tépett könyvvel, miről szól ez az egész, miért nem jön a menetrend szerinti busz, hogy hazavigyen?

Miért írok ilyet? Se Walt, se Whitman nem érdekel már, sem a lédús körtek, a hamvas barackok, a lerongyolt, átválogatott ruhák, sem a tündöklő mosolyú pénztáros...

Üres a zsebem, fogyasztanék másképp? Mi végre az ostor, a rejtőző kéz? Sötéten lebeg a ház a feneketlen mélység peremén.